

DE PLANTENGROEI IN HET ZUIDEN VAN BRABANT.

Verandering van spijs doet eten", zegt een bekend spreekwoord.

Wij zouden het enigszins gewijzigd kunnen toepassen op het zoeken van planten. Want, verhuisd van het plantenrijke gebied rondom Utrecht,

naar de zuidgrens van Brabant, werd ik daar zo getroffen door het verschil in vegetatie, dat ik mij weer met nieuwe moed wierp op de prachtige sport van plantenverzamelen.

Fig. 1. *Maagdepalm*.

Het vinden van soorten, nieuw voor de Nederlandse flora, is niet voor ieder weggelegd, doch het is reeds een genoegen op zichzelf een zo goed als niet doorvorste streek te mogen uitbuiten.

Fabius beschreef indertijd in „Natura” het Ulvenhoutse bos. Mijn speurtochten betroffen de streek ten zuiden er van, de omgeving waarvan het dorp Chaam het centrum vormt, een uitgestrektheid van meer dan 2500 H.A., dat door uitlopers van bossen aansluit bij het bovengenoemde Ulvenhoutse bos, waarmee het deel uitmaakt van een groot boscomplex, door Maurits eens het Brabants „Tempe” genoemd.

Gedeelten van dit oude bos zijn verdwenen; omgezet in vruchtbare landerijen, waar de bodem bedekt is met een laag humusrijke aarde,

zwart van kleur, een soort teelaarde, die in 't geheel niet te vergelijken is met de slechte zandgrond, welke men in de nabijheid aantreft, als bijvoorbeeld de gronden om Alphen, Baarle-Nassau en Strijbeek.

Een uitgestrekt gedeelte van laatstgenoemde zandgronden is door de Staat reeds bebost, terwijl de gronden om Strijbeek en Alphen de laatste jaren voor bebossing onderhanden genomen worden.

In de toekomst wordt dan de onmiddellijke omgeving van het dorp, als een lage kom, rondom ingesloten door bossen. Deze lage kom bestaat uit gras- en bouwland,

Fig. 2. *Eénbes*.

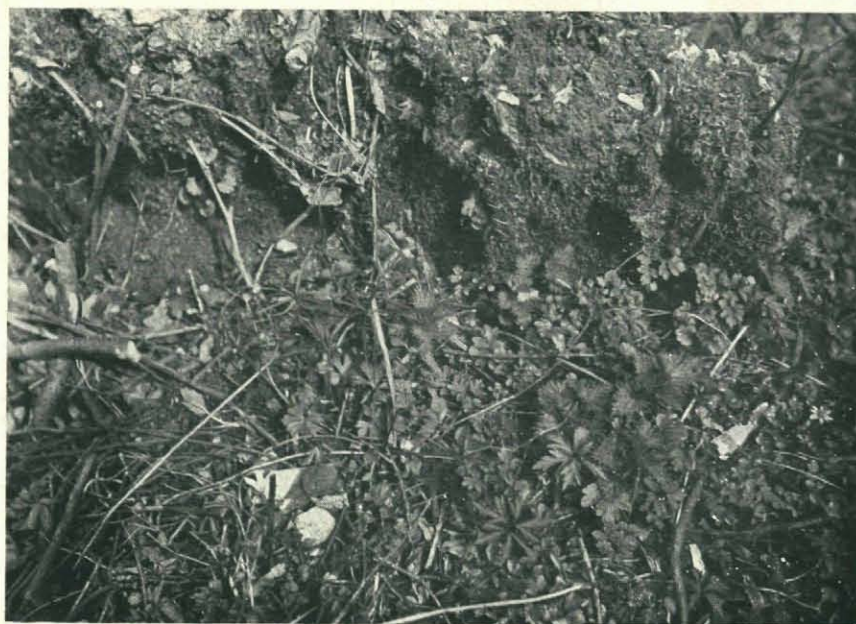

Fig. 3. *Muskuskruid*.

d.w.z. grasland in de nabijheid der beken; bouwland, waar de grond iets hoger ligt en dus minder water bevat.

Vele van deze akkers en weiden zijn gescheiden door boswallen.

De plantengroei verraadt de betrekking met de verdwenen bossen; de loofbossen, die zich eenmaal verder zuidelijk hebben uitgestrekt.

Vanwaar anders de duizenden anemonen, die zich hebben weten te handhaven tot ± 1 km bezuiden het centrum van het dorp, alwaar de anemonengroei plotseling ophoudt.

Fig. 4. *Vogelnestorchis*.

Midden in het dorp vinden we langs de kerkpaadjes en beekjes *Phyteuma spicatum*, de Rapunzel, naast grote complexen van de Dagkoekoeksbloem *Melandryum rubrum* en van de Gulden boterbloemen, *Ranunculus auricomus*. Niet alle planten hebben zulk een durf of zulk een weerstandsvermogen. De *Lathyrus montanus* kon zich slechts op enkele plekjes handhaven, evenals de *Ornithogalum umbellatum*. Deze laatste plant heeft een zware strijd, omdat de bolletjes worden uitgestoken en als niet te versmaden tuinplantjes thuis worden herpoot. Maar de Salomonszegels, het Dalkruid, de Lelietjes der dalen hielden het weer tot in het dorp uit.

Prachtig bloeit in bijna al onze weiden de *Saxifraga granulata*. De Gamander, *Teucrium scorodonia*, heeft ook zijn vaste plekjes, evenals de Maagdepalm, die hier in het hakhout, langs zandstraatjes en aan de rand van weiden voorkomt.

De *Primula*'s en het tere plantje *Adoxa moschatellina*, het Muskuskruid, mag men echter niet zo ver buiten het bos zoeken. Maar de vegetatie te zien in het bos zelf verrast ons nog meer. Daar komen de prachtige planten eerst goed tot hun recht. En daar staat ook nog wel eens iets bijzonders.

Wat zegt u van *Neottia nidus avis*, de Vogelnestorchis, de interessante my-

celiumparasiet. Het vorige jaar vonden we er enkele op een voetpad en hadden de domheid er een te verplaatsen, die kans liep vertrapt te worden. Maar gelukkig belette dit niet, dat we er dit jaar een tiental vonden. Met de niet zo zeldzame Keverorchis (*Listera ovata*) en de Breedbladige Wespenorchis komen hier nog de Gevlekte orchis en het Handekenskruid voor. En de hoop vervult mij, dat ik hier nog wel eens de Dennenorchis zal vinden.

Op een morgen geraakte ik te midden van forse distelachtige planten met sappige bladeren en gele bloemen; het bleek mijn eerste kennismaking met de Moesdistel te zijn (*Cirsium oleraceum*), die daar duidelijk als een uitloper van de Zuidelijke flora moet beschouwd worden. Hetzelfde terreintje bracht me een vluchteling? uit het Oosten, die zich daar echter sinds lang gevestigd moet hebben nl. *Serratula tinctoria*, een plant wel bekend in de Achterhoek, maar nog nimmer in deze streken gevonden (J. C. Sloff). Een welkome en interessante plant, zowel om haar langbenigheid als om de eigenaardige verscheidenheid der bodembladeren. Bleek de Moesdistel een flink verbredingssterrein te bezitten, de *Serratula* gaf slechts een tweede vindplaats.

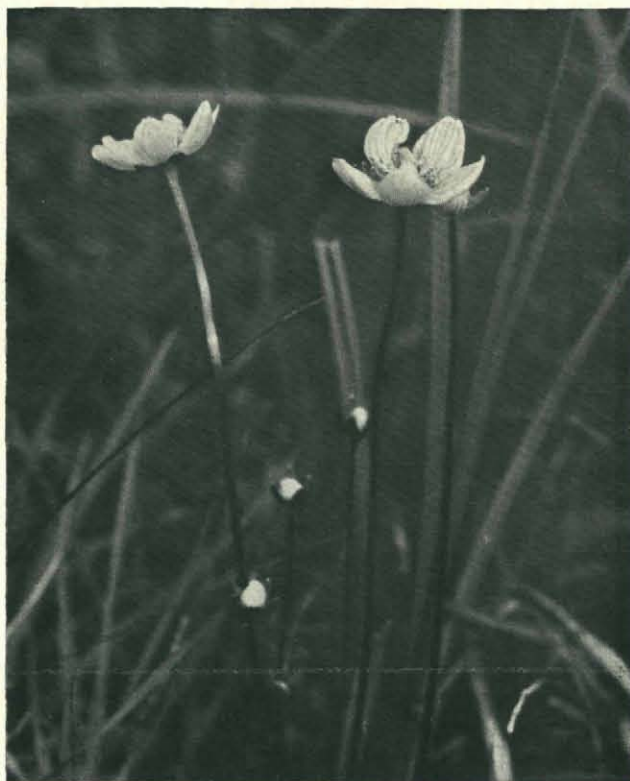

Fig. 5. *Parnassia*.

Om ons wat in hommelgezoem te vermeien, behoeven we slechts de verborgen terreinen te zoeken, waar de Gele dovenetel (*Lamium galeobdolon*) uitbundig bloeit, te midden van blauwe veldjes Kruiwend zenegroen; Hondsviooltjes, Primula's Rapunzels. Grote en Kleine Valeriaan en Kale jonkers groeien daar om heen.

In de bosweijtes staan Crocussen, Kievitsbloemen, Knikkend Nagelkruid (*Geum rivale*) en hier en daar het Vingershoedkruid (*Digitalis purpurea*). Ongetwijfeld hebben de beken bijgedragen tot het verspreiden der planten. De zeer merkwaardige Eenbes, *Paris*, die *quadrifolia* heet, maar zijn hoofdknop omhoog steekt als een scherpe lans, om die dan in drie, vier, vijf, ja tot zeven bladeren uiteen te laten vallen, heeft scherp gescheiden terreintjes onmiddellijk langs de beek. Ik vond er

vier, ver van elkaar, maar elk was niet veel groter dan 100 m lang en 3 à 4 meter breed.

De *Arnica montana*, die een Noorderling is, heeft, volgens de gegevens van den Heer Sloff, hier haar zuidelijkste uitlopers.

Soms komt de leembank, die onder het zuidelijk gedeelte van de Baronie van Breda loopt, wat dicht aan de oppervlakte. Dat verraadt zich dan door het hier zeldzame Kleine hoefblad en verder door het Kleinbloemig Wintergroen (*Pirola minor*) en het

Duizendguldenkruid, dit laatste plaatselijk in flink aantal.

Planten, die weer op moerassige herkomst wijzen vinden we eveneens in groot aantal. De vennen en natte gageitjes bevatten ze. Laten we noemen het Trilgras, de Handekenskruiden, de Spaanse ruiter (*Cirsium anglicum*) het fraai Hertshooi (*Hypericum pulchrum*) en het Klein glidkruid (*Scutellaria minor*), de fraaie Adderwortels (*Polygonum bistorta*), *Lycopodium inundatum*, *Narthecium ossifragum*, de kleine egelskop, *Sparganium simplex*. Na drie jaar zoeken vond ik eindelijk ook in ons dorp de *Parnassia*.

Hypericum helodes en *humifusum*, *Lobelia Dortmanna* komen ten Zuiden van ons dorp voor. Voor de omgeving van Strijbeek voegen we daarbij nog Veenbes (*Vaccinium Oxycoccus*), *Menyanthes trifoliata*, *Comarum palustre* (ook in Chaam) en *Andromeda polifolia* naast

Fig. 6. *Serratula*.

het *Eenarig wollegras* en de meer gewone soort. Hier ligt ook nog een gewaardeerd terreintje voor de studie van *Bembex* en *Philanthus* welke ik onder anderen er ving op *Mentha rotundifolia*.

Ik mag voor onze interessante streek niet meer van Uw belangstelling vergen, maar vraag toch nog even aandacht voor enkele planten, die zo nu en dan eens aangevoerd voorkomen of die, hoewel ingeburgerd, toch een zwervend bestaan leiden.

Onder de laatste behoren de Doornappel (*Datura stramonium*) en de zeer fraaie *Nicandra physaloides*.

Adventief doch ingeburgerd *Berteroa incana*, *Evonymus europaeus*: verder meer toevallige planten *Conringia orientalis*, *Ambrosia artemisifolia*, *Silene dichotoma*, *Trifolium incarnatum*, *Caucalis daucoides*.

Ik vlei mij niet een volledig beeld te hebben gegeven van onze Zuidelijke flora. Integendeel. Daarvoor mist gij reeds dadelijk te veel van de meest gewone planten. Waar het er echter mij vooral om te doen is, gezonde belangstelling voor onze rijke flora te wekken en zo wat meer bekendheid te geven aan onze tot nog toe weinig door-

Fig. 7. *Nicandra physaloides*.

vorste streek, meen ik hier te mogen eindigen zonder verder in details te treden.

Waar elke tocht mij nog steeds de een of andere verrassing brengt, schijnt het mij toe, dat de Zuidelijke flora van Brabant verdient nader te worden onderzocht. Moge dit stukje daartoe meewerken.

Chaam, Juni 1935.

B. J. J. R. WALRECHT.

N a s c h r i f t. Gesteund door contrôle van de Heren Wachter en Kloos, kan ik nog een belangrijke aanvulling geven van de lijst, nl. *Hypericum montanum*. Ook deze plant was voor de omgeving niet bekend en maakt onder de overige „montana” (Arnica en Lathyrus) geen slecht figuur. Van *Serratula tinctoria* werd nog een derde vindplaats ontdekt.

B. W.